

onbekend, maar vastgesteld doel. Aantrekkelijke wereldbeschouwing, door Christendom en Grieksche wijsbegeerte geleerd, door Oostersche en Westersche dichters bezongen.

Één doel in de geheele natuur. Welk is dit doel en behoort het, zooal voor den mensch te kennen, tot het terrein van de wetenschap? Niet het leven, niet de mensch, niet het eeuwige-niets, kan einddoel van het universum zijn.

Wat dan? Hooft hoe de edele Vlaamsche dichter (47) aan het nederige insect, het „Krinklende winklende waterding” vraagt „Wat schrijft Gij toch” en hoe het „Schrijverke” antwoordt:

„Wij schrijven, en kunt gij die lesse toch
niet lezen, en zijt gij zoo bot?
Wij schrijven, herschrijven en schrijven nòg,
den heiligen Name van God!”

Eén doel in de doode natuur en in de stoffelijke wereld.

In de meening, dat de wetten der doode natuur onveranderlijk zijn, moest dit doel in een „harmonia praestabilita” zijn vastgelegd in de eigenschappen der grondstoffen en grondkrachten.

Nog vóór ruim zestig jaar sprak onze groote Nederlandsche physioloog DONDERS (48) hierover: „En wanneer eens door een alwijze Almagt die stoffen en krachten met een bepaald doel werden in het aanzijn geroepen en in hare eigenschappen de voorwaarden voor de geheele toekomst werden weggelegd, dan stroomt ook geen druppel bloeds zonder doel door onze aderen, maar het is een doel, dat buiten de wetenschap ligt der natuur.”

Voorwaar het einddoel der natuur ligt ook thans nog buiten het terrein der wetenschap, maar de harmonie der natuur, de samenhang van dood en leven en van de vele levensvormen onderling kunnen door de wetenschap worden onderzocht en gekend.

De chemische physioloog HENDERSON in Harvard heeft niet alleen het probleem van de harmonische doelmatigheid van de natuur ingezien, maar hij heeft ook de methode gevonden dit probleem in detail te behandelen op grond van